

№ 1. 124 с.

2. Компетентнісний підхід у навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу : метод. посіб. / В. В. Вербицький, А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко та ін. ; за заг. ред. В. В. Мачуського. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.

3. Мачуський В. В., Пустовіт Г. П. Стратегічні напрями удосконалення науково-методичного забезпечення діяльності позашкільних навчальних закладів. Становлення особистості. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2007. С. 111-121.

4. Формування ціннісних орієнтирів навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах : монографія / А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко [та ін.] ; за ред. В. В. Мачуського. Київ: ТОВ «Артмедіа прінт», 2017. 220 с.

Морін О. Л., м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

Розкрито особливості трудового виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів, що полягають у зміщенні акцентів в організації освітньої діяльності з вузько-предметних на загально-дидактичні, пріоритетному застосуванні особистісно-розвивальних методик, активному запровадженні інноваційних, інтерактивних і ігрових технологій навчання, що створюють умови для вільного прояву учнями активності, самостійності, творчості, дозволяють відчувати від освітньої діяльності задоволення, радість і, головне, створити атмосферу успіху.

Етап важливих реформ, на якому перебуває освітня галузь України, обумовлює кардинальні зміни, що відбуваються у системі освіти. Означені зміни характеризуються загальним оновленням законодавчо-правового, програмно-методичного та інформаційно-технологічного забезпечення освітнього процесу, сприянням безпосередньому застосуванню широкого спектру інноваційних освітніх технологій побудованих на принципах особистісно-зорієнтованого і компетентісно-зорієнтованого навчання і виховання, залученням громадськості, інших соціальних інститутів та широкого кола осіб до забезпечення моніторингу якості освіти, увагою до забезпечення підвищення рівня підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів, тощо.

Провідним завданням оновленої загальноосвітньої школи залишається орієнтація освітнього процесу на набуття здобувачами освіти таких знань, умінь та ставлень, які потрібно сучасній людині для успішної особистої і професійної самореалізації, того, що безпосередньо можна використовувати

для вирішення широкого кола конкретних практичних завдань.

З іншого боку, на нашу думку, означене вище завдання не може бути вирішене без створення умов для виховання ставлення особистості до праці як до цінності, формування потреби в праці, розуміння праці як засобу досягнення життєвого успіху. Саме тому, запорукою ефективності реформи освіти є актуалізація питання трудового виховання зростаючої особистості і особливо у процесі освітньої діяльності.

Метою виступу є розгляд особливостей трудового виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів.

Співробітниками лабораторії виховання готовності до ринку праці Інституту проблем виховання НАПН України, на протязі 2017-2019 рр. досліджувалася тема, присвячена розгляду аспектів трудового виховання молодших школярів в умовах реформування початкової освіти. Складовою частиною означеної теми була індивідуальна, присвячена дослідженню змісту, форм та методів трудового виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів.

Зазначимо, що для учнів молодшого шкільного віку трудове виховання має особливе значення. Саме в цей віковий період закладаються основи ціннісного ставлення до праці, яке позитивно впливає на формування особистісних якостей, розвиває упевненість у собі, забезпечує самовиховання і саморозвиток молодшого школяра [3, с. 160].

Теоретичну основу дослідження складала праці, у яких, в першу чергу, розглядаються аспекти виховання ціннісного ставлення до праці (Ю. Белов, О. Биковська, А. Вихрущ, Н. Калініченко, Я. Кепша, В. Коблик, Ю. Коломієць, І. Косик, В. Марущак, І. Матюша, Б. Мельнеченко, В. Назаренко, Л. Оршанський, С. Павх, А. Пашинський, А. Рацул, Ф. Рискін, М. Рябухін, В. Савченко, В. Салієнко, Н. Слюсаренко, А. Терещук, І. Ткаченка, Ю. Туранов, Н. Шевченко, В. Шутяк та ін); мотивації трудової діяльності (О. Бодальов, І. Божович, Є. Верещак, В. Войтко, Ф. Іващенко, О. Кривов'яз, В. Котирло, В. Мерлін, В. Моляко, Ю. Польцин, В. М'ясищев, Л. Сапожнікова, М. Савчин,

С. Рубінштейн та ін.); безпосередньо трудового виховання учнів (Є. Верещак, В. Войтко, Л. Гуцан, Д. Закатнов, О. Коберник, М. Левківський, Г. Левченко, В. Мадзігон, В. Мачуський, З. Охріменко, В. Сидоренко, М. Тименко, Д. Тхоржевський та ін.); вимог до сучасних педагогічних досліджень (І. Волощук, С. Гончаренко, Т. Кристопчук, В. Мадзігон, С. Сисоєва).

За результатами проведеного дослідження:

З'ясовано, що трудове виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів здійснюється за умови включення учнів у різноманітну освітню діяльність у поєднанні з керованими виховними впливами на них, а безпосередньо сам *зміст*, відповідно до положень концепції «Нова українська школа», має ґрунтуватися на розвивальній цінності навчального матеріалу кожної предметної галузі, спрямованій на розвиток ключових компетенцій учня і піднесення їх до рівня загальнолюдських цінностей.

Встановлено, що впровадження означеного змісту є дієвим у випадку створення *відповідних умов*, а саме діалогічності (використання основних принципів «педагогіки співробітництва»); творчому характері усіх форм освітньої діяльності (урахування набутого раніше суб'єктивного досвіду пізнання); спрямованості виховної діяльності педагогів на підтримку індивідуального розвитку учня (не планування загального, обов'язкового для кожного учня рівня знань, а допомога у вдосконаленні його індивідуальних здібностей); наданні можливості учню самостійно, на певному етапі, приймати рішення, добирати форми освітньої діяльності (формування та розвиток пізнавальних потреб).

Визначено форми освітньої діяльності молодших школярів, що стимулюють процес трудового виховання у процесі вивчення навчальних предметів: допомога вчителям у підготовці інформаційного і наочного матеріалів до уроків; пошук необхідної інформації у відповідній літературі та у мережі Інтернет; створення нових візуальних та аудіальних матеріалів ілюстративного характеру; робота над проектними задачами (метод проектів); участь у організації та проведенні предметних тижнів, тощо [2].

Визначено методи, які мають бути застосовано, а саме: методи формування свідомості особистості (основою методу є переконання: розповідь, бесіда, етична бесіда, пояснення, діалог, навіювання, інструктаж, приклад); методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки (основою методу є різноманітні вправи: привчання, педагогічна вимога, громадська думка, доручення, виховні ситуації); методи стимулювання поведінки і діяльності (основою методу є мотивакування: змагання, заохочення, осуд індиферентності чи лінощів).

Отримані результати дослідження дозволяють стверджувати, що запропоновані на початку експерименту й допрацьовані в його процесі зміст, форми і методи трудового виховання молодших школярів, можуть органічно включатися в освітній процес як його цілісна складова. При цьому провідною метою трудового виховання є виховання ціннісного ставлення учнів до праці, а його зміст – включення учнів у різноманітну предметно-перетворювальну і практичну трудову діяльність в поєднанні з різноманітним керованими виховними впливами на них. Форми і методи трудового виховання – застосування і накладання загальних форм і методів виховання на завдання трудового виховання [3, с. 94].

Включення в освітній процес змісту, форм і методів трудового виховання, визначених на початку експерименту і апробованих під час його перебігу, вимагає наступних умов для створення сприятливого виховного середовища: чітке формулювання завдань, змісту, форм і методів трудового виховання молодших школярів; діалогічність у побудові освітньої діяльності учнів; врахування вікових особливостей учнів молодших класів у трудовому вихованні, виявлення схильностей і здібностей молодших школярів і робота по їх розвитку; систематичне залучення учнів до виконання різноманітних і все більш ускладнених видів освітньої діяльності; креативний характер усіх форм освітньої діяльності; спрямованість навчальної і виховної діяльності педагогів на підтримку індивідуального розвитку кожного учня; надання учням можливості самостійно, на певному етапі, приймати певні рішення, добирати

форми освітньої діяльності; узгодженість, єдність вимог до дитини з боку вчителів та батьків; активна індивідуальна, групова та масова добродійна, волонтерська і інші форми суспільно-корисної діяльності учнів; підпорядкування трудового виховання моральному як провідному аспекту цілісного освітнього процесу [2].

І окремо варто зазначити, дієвість освітньої діяльності учнів забезпечується орієнтацією педагога на виховання успіхом як однією з важливих умов розвитку особистості. Як зазначає І. Бех, неможливо формувати позитивну особистість у діяльності, в якій вона постійно зазнає невдач. Тільки успіх формує в особистості віру в себе і на цій основі прагнення стати кращою, досягти кращих результатів [1, с. 226].

Таким чином, особливості трудового виховання учнів у процесі вивчення навчальних предметів полягають у зміщенні акцентів в організації освітньої діяльності з вузько-предметних на загально-дидактичні, пріоритетне застосування особистісно-розвивальних методик, активне запровадження інноваційних, інтерактивних і ігрових технологій навчання, що у сукупності створюють умови для вільного прояву учнями активності, самостійності, творчості, дозволяють відчувати від освітньої діяльності задоволення, радість і головне перебувати у атмосфері успіху.

Література

1. Бех І. Д. *Вибрані наукові праці. Виховання особистості*. Том 1. Чернівці: Букрек, 2015. 840 с.
2. Гуцан Л., Морін О., Рагозіна В. Забезпечення трудового виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів: результати формуального експерименту. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць*. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України. Вип. 23. Кн. 1. 2019. С. 90-105.
3. Гуцан Л., Морін О., Охріменко З. Виховання в учнів молодшого шкільного віку ціннісного ставлення до праці. *Виховання зростаючої особистості : ціннісний вимір : колективна монографія* / за ред. О. М. Коберника. Умань : Візаві. 2019. С.140-160
4. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи*. 2019. URL: // www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf.